

Metodika nezávislého hodnotenia participatívnych procesov s využitím kvalitatívneho zberu dát - návrh kritérií pre metodiku priebežnej dokumentácie a monitoringu

autorka: Eva Riečanská

názov výstupu: Metodika nezávislého hodnotenia participatívnych procesov s využitím kvalitatívneho zberu dát - návrh kritérií pre metodiku priebežnej dokumentácie a monitoringu

zadávateľ: Úrad splnomocnenca vlády SR pre rozvoj občianskej spoločnosti,

spolupracujúci subjekt: Rada mládeže Slovenska

národný projekt: PODPORA PARTNERSTVA A DIALÓGU V OBLASTI, PARTICIPATÍVNEJ TVORBY VEREJNÝCH POLITÍK

ITMS kód projektu: 314011M298

operačný program: OP Efektívna verejná správa

zdroj financovania: Európsky sociálny fond

obdobie vyhotovenia/spracovania: 2019

poznámka: materiál je podkladom k ďalšej analytickej činnosti na podaktivite 2

Tento projekt je podporený z Európskeho sociálneho fondu.

Opis Národného projektu Podpora partnerstva a dialógu v oblasti participatívnej tvorby verejných politík

Pilotná schéma participatívnej tvorby verejných politík

Pilotná schéma participatívnej tvorby verejných politík predstavuje praktickú časť projektu. Zastrešuje dvanásť pilotných projektov, ktoré testujú rôzne participačné scenáre a nástroje zapojenia verejnosti do tvorby verejných politík na 4 úrovniach (národná, regionálna, mikroregionálna, lokálna). Zameranie verejných politík predstavuje témy ako sociálna inklúzia, otvorené dáta, udržateľná mobilita, deti a mládež, medziobecná spolupráca, využívanie verejných priestorov, odpadové hospodárstvo, environmentálna výchova a vzdelávanie. Projekty boli do pilotnej schémy vybrané na základe samostatnej výzvy k predkladaniu projektov ÚSV ROS, realizovanej v Novembri 2015. Na základe dvanástich memoránd o spolupráci medzi ÚSV ROS, konkrétnym subjektom verejnej správy (VS) a vybranou mimovládnu organizáciou, ktorá vznik projektu iniciovala, vznikne dvanásť verejných politík, pripravených na zavedenie do praxe. Pilotná schéma je súčasne cenným zdrojom dát pre analytickú činnosť, ktorá predstavuje druhú časť projektu.

Analyticko-metodicko-legislatívna podpora zavádzania participatívnej tvorby verejných politík do praxe

Analyticko-metodicko-legislatívna podpora zavádzania participatívnej tvorby verejných politík do praxe predstavuje teoretickú časť projektu, ktorá je zameraná na analytickú, metodickú, legislatívnu činnosť. Na základe analytickej, metodickej a legislatívnej činnosti bude priebežne budovaná verejne elektronicky dostupná znalostná databáza. Výsledkom bude *Analýza stavu a možností participácie v SR*, ako aj návrhy na legislatívne zmeny, zvyšujúce účasť verejnosti v procese prípravy, tvorby, implementácie, monitoringu a revízie verejných politík.

Budovanie kapacít v prostredí VS predstavuje samostatný blok činností. Jeho cieľom je identifikovať príčiny nedostatočnej aplikácie inovatívnych a participatívnych metód v praxi verejnej správy. Bude navrhnutý profil absolventa, architektúra a sylaby špecializovaného vzdelávacieho programu, ako aj metodiky pre nový vzdelávací program s názvom "Participatívna tvorba politík v prostredí verejnej správy". Súčasťou je pilotné testovanie programu vzdelávania na 3 skupinách účastníkov z prostredia VS (štátna správa, regionálna územná samospráva, regionálne združenia miest a obcí, miestna územná samospráva).

Analyticko-metodicko-legislatívna podpora zavádzania participatívnej tvorby verejných politík do praxe a teoretické východiská participácie a Metodika merania kvality participácie

Materiál, ktorý bol spracovaný ako **Metodika nezávislého hodnotenia participatívnych procesov s využitím kvalitatívneho zberu dát - návrh kritérií pre metodiku priebežnej dokumentácie a monitoringu - návrhy kritérií pre metodiku priebežnej dokumentácie a monitoringu** má slúžiť ako ďalší model pre monitorovanie a hodnotenie procesu participatívnej tvorby verejných politík a súčasne ako indikatívny zoznam kritérií a ukazovateľov v procese priebežnej dokumentácie a hodnotenia priebehu projektov participatívnej tvorby verejných politík. Ide o metodický materiál, ktorý slúži pre nastavenie a kontrolu procesu participatívnej tvorby verejných politík a súčasne predstavuje ďalší odborný podklad pre analytickú prácu a záverečnú analýzu k procesnej stránke zapájania verejnosti do tvorby verejných politík.

Dôvodom spracovania ďalšieho pohľadu na proces plánovania, monitorovania a hodnotenia participatívnej tvorby verejných politík boli zistenia jednotlivých pracovných skupín, ktoré poukazujú na odlišnosti nastavenia a vedenia participatívneho procesu tvorby verejných politík na rôznych úrovniach verejnej správy, ako aj na odlišné východiská jednotlivých pracovných skupín (ekonomické, procesné, kvalifikačné aspekty procesu).

Návrh kritérií pre metodiku priebežnej dokumentácie - monitoring projektov participatívnej tvorby verejných politík

1. Úvod

Pracovná definícia monitoring:

Monitoring je priebežný proces zberu a analýzy dát (ukazovateľov) o priebehu projektu v reálnom čase jeho priebehu (t.j. nie ex post). Na základe stanovených ukazovateľov (indikátorov) konfrontuje plánované aktivity a ciele projektu so skutočným plnením v jednotlivých etapách projektu a umožňuje tak urobiť korekcie v priebehu projektu.

Základný monitorovací systém:

- Identifikácia indikátorov (čo je predmetom monitoringu)
- Výber metód a ustanovenie časovej frekvencie zberu dát
- Spracovanie a analýza dát
- Definovanie korektívnych krokov (ak sú potrebné)

Navrhované ciele monitoringu:

- poskytnúť spätnú väzbu účastníkom a partnerom projektu
- detekovať súčasné problémy a predpovedať budúce problémy;
- korigovať problémy a prípadne upraviť projekt
- budovať databázu pre celú analytickú časť Národného projektu a pre evalváciu¹ projektov a celej pilotnej schémy;

Monitoring projektov by mal obsahovať zber a vyhodnotenie dát **minimálne o týchto aspektoch projektu:**

- o priebehu projektu (aktivity, výsledky, zmeny)
- o finančnom vývoji (rozpočet, výdavky) s ťažiskom na zisťovanie ekonomických aspektov participácie (cost-benefit analýza)
- o úspechoch v realizácii projektu (a ich faktoroch)
- o problémoch v realizácii projektu (a ich faktoroch)
- o priebehu a kvalite participatívneho procesu
- o priebežnej odozve účastníkov a partnerov projektu na realizované aktivity projektu
- o zmene (sociálne vzťahy, percepcie aktérov, sociálny a kultúrny kapitál aktérov) v súvislosti s priebehom projektu

¹ **Evalvácia** – celkové zhodnotenie projektu z hľadiska jeho plánovaných cieľov a dopadov.

Monitoring a evalvácia sú prepojené aktivity. Evalvácia systematizuje a analyzuje dáta a informácie získané v priebehu monitoringu projektu na základe stanovených analytických kritérií pre hodnotenie priebehu projektu (proces) a jeho dopadov.

Podrobný monitoring je teda základom kvalitnej evalvácie, nie je však jej dostatočnou podmienkou t.j. monitoring facilituje evalváciu, ale evalvácia je samostatná aktivita, ktorá si vyžaduje zber dodatočných nových dát (tu nám do procesu vstupujú „externisti“ zbierajúci dodatočné dáta cez pozorovanie, fokusové skupiny, interview a pod.) a samostatný analytický rámec. Na základe evalvácie je možné dizajnovať zmeny v pláne projektu a/alebo modifikovať zber dát z účelom lepšieho a adresnejšieho/presnejšieho monitoringu.

Definícia evalvácie projektov od OECD-DAC: “The systematic and objective assessment of an ongoing or completed project, programme or policy, its design, implementation and results. The aim is to determine the relevance and fulfillment of objectives, development efficiency, effectiveness, impact and sustainability.” (OECD-DAC)

Okrem základnej „klasickej“ deskripcie priebehu projektov v ich rámcových ukazovateľoch (aktivity, výstupu, modifikácie priebehu projektov, rozpočtové otázky) sa teda monitoring zameria aj na **sledovanie ukazovateľov pre zber dát v rámci výskumných potrieb analytickej časti NP, v súlade s cieľmi pilotnej schémy NP ako aj jednotlivých pilotných projektov.**

2. Rámcová metodológia monitoringu

Monitoring participatívneho procesu zahŕňa monitoring jeho jednotlivých transakcií–aktivít tak, ako budú prebiehať počas implementácie projektov.

Monitoring sa zameria na sledovanie indikátorov jednotlivých konceptuálnych kritérií participatívneho procesu z pohľadu

- realizátorov projektu (projektový manažér a projektový tím)
- partnerov a účastníkov/účastníčok projektu

Keďže každý projekt/participatívny proces je svojím nastavením špecifický (vo svojich cieľoch, zapojených aktéroch a ďalších interných a externých faktoroch) vypracovanie detailov monitorovacej schémy a stratégie relevantnej pre každý projekt si bude vyžadovať spoluúčasť jednotlivých projektových tímov. Je preto potrebné pre každý projekt na úvod stanoviť **základný „odrazový mostík“ monitoringu** minimálne v tomto rozsahu:

- harmonogram aktivít projektu - podstatné míľniky/výstupy projektu (harmonogramu sa bude odvíjať konkrétny harmonogram monitoringu a výber metód)
- „baseline“, voči ktorej sa bude sledovať progres a zmeny (východisková situácia – napr. komunitný audit, mapovanie sociálneho kapitálu a ďalšie)

Tým sa nastavia konkrétne parametre pre monitoring. Bolo by tiež vhodné a potrebné konzultovať s projektovými tímami indikátory, ktorá bude monitoring sledovať tak, aby boli pre nich relevantné - tým sa zároveň podporí pocit „vlastníctva“ cieľov a účelu monitoringu, ktorým je pre účastníkov získať spätnú väzbu o úspešnosti priebehu ich projektu a jeho zlepšenie² a tiež facilitovať proces učenia sa účastníkov projektov (zmena resp. zvyšovanie ich občianskych kompetencií a pod.). Je dôležité, aby monitoring priebehu projektu nebol vnímaný ako „povinná jazda“ vnútená zo strany Úradu a tiež, aby monitoring zohľadnil jednotlivé aktivity a indikátory relevantné a špecifické pre daný projekt (napr. indikátory úspechu a efektivity projektu).

Znamená to tiež, že monitorovací proces ako taký by mal byť dostatočne **flexibilný a otvorený modifikáciám v jeho priebehu**, tak aby relevantne reflektoval jednak procedurálne aspekty priebehu projektov ako aj ich kontextuálne faktory. Odborná literatúra preto poukazuje na skutočnosť, že vývoj relevantných ukazovateľov monitoringu a evalvácie je vecou empirickej praxe a zároveň vecou metodologickej rigoróznosti zberu dát – ich spoľahlivosti a validity.³

² Literatúra o projektovom manažmente uvádza, že nedostatočná pozornosť venovaná plánovaniu a monitoring býva jedným z faktorov neúspechu projektu. Zároveň, ako uvádzajú *Pravidlá zapájania verejnosti*, je monitorovanie a vyhodnocovanie procesov a výsledkov participatívnej tvorby politik verejnou správou jednou z podmienok úspešnej participácie verejnosti na tvorbe VP.

³ Napr. nižšie v tomto návrhu spomínaní Rowe a Frewer pri evalvácií participatívnych procesov zohľadnili tri rozličné sady hodnotiacich kritérií: kritériá odvodené od zámerov organizátorov participatívneho procesu, normatívne kritériá uvedené vyššie v tomto návrhu a kritériá získané analýzou odpovedí získaných od respondentov dotazníkového zberu dát. („Our evaluation referenced three distinct sets of evaluation criteria: first, those derived from the aims of the debate organizers; second, the Rowe–Frewer normative criteria (discussed above); and third, a set derived from an analysis of participants’ responses to questionnaires we provided (i.e. not pre-defined), which indicated how they judged the success or otherwise of various aspects of the event. This diversity of evaluative benchmarks is important, as there is a school of thought that regards selecting evaluation criteria prior to an exercise taking place as problematic, risking the imposition of a potentially inappropriate framework upon the data (proponents of this view might argue for more inductive, qualitative, case study-based evaluations instead). [O]ur approach therefore involved methodological plurality rather than being constrained by one

Aj preto nie je cieľom tohto návrhu poskytnúť univerzálny návod, ale ide predovšetkým o stanovenie základných parametrov monitoringu, ktoré budú zohľadnené pri ďalšom, detailnejšom rozpracovaní monitorovacej schémy a metodológie a o návrh monitorovacích nástrojov.

Zber dát prebehne dvoma spôsobmi:

- interný – Monitorovací a evalvačný tím (M&Et) ÚSVROS, členovia projektových tímov pilotných projektov
- externý – nezávislí výskumníci v teréne (napr. univerzitní študenti v jednotlivých regiónoch)

Monitorovacie nástroje/Metódy zberu dát:

Interné (projektový tím): monitorovacie denníky a checklisty sledovania indikátorov priebehu procesu, dotazníky na zisťovanie spätnej väzby z komunity (community engagement checklist) a od partnerov, pravidelné (štvrtročné alebo polročné) správy o priebehu projektu a/alebo výstupy z pravidelných evalvačných workshopov a „peer-learning circles“ (výmeny skúseností),

Externé: community benchmark survey/community audit, etnografické zúčastnené pozorovanie v teréne, interview, focusové skupiny

Ku každému monitorovaciemu nástroju bude vypracovaný vzor (template) a metodické usmernenie.

Navrhujem, aby externí spolupracovníci spolupracovali nielen na zbere dát, ale aj na ich vyhodnocovaní a príprave monitorovacích správ. Je možné uvažovať o tom, že by napr. takouto cestou vznikli v spolupráci s univerzitnými pracoviskami (napr. v Bratislave, Banskej Bystrici, Prešove) bakalárske alebo magisterské práce.

Ďalšie kroky:

ustanovenie M&E tímu

konzultácie návrhu indikátorov s projektovými tímami

vypracovanie metodológie špecifickej pre jednotlivé monitorovacie nástroje

vypracovanie návrhu zberu dát a ich spracovania

or other of these evaluation paradigms: we carried out an evaluation, in being guided by criteria identified at the start of the process, though our multimethod approach provided us with a capacity to learn from the process, and so **an ability to arrive at emergent findings.**"

Príručka Svetovej banky uvádza nasledovné „pre a proti“ v použití preddefinovaných indikátorov:

Pros:

- They can be aggregated across similar projects, programs, and policies.
- They reduce costs of building multiple unique measurement systems.
- They make possible greater harmonization of donor requirements.

Cons:

- They often do not address country specific goals.
- They are often viewed as imposed, as coming from the top down.
- They do not promote key stakeholder participation and ownership.
- They can lead to the adoption of multiple competing indicators.

There are difficulties in deciding on what criteria to employ when one chooses one set of predesigned indicators over another. Predesigned indicators may not be relevant to a given country or organizational context. [I]deally, it is best to develop indicators to meet specific needs while involving stakeholders in a participatory process. Using predesigned indicators can easily work against this important participatory element.

3. Sledovanie kvality participatívneho procesu - návrh normatívnych kritérií pre monitoring a evalváciu participácie verejnosti pri tvorbe VP

Návrh kritérií (a súvisiacich ukazovateľov) vychádza z viacerých zdrojov.

1. Rowe a Frewer (*Public Participation Methods: A Framework for Evaluation*, 2000) na základe dostupnej akademickej literatúry a empirických zdrojov identifikovali niekoľko opakujúcich sa charakteristík úspešného participatívneho procesu. Na ich základe vypracovali 2 sady kritérií⁴ pre hodnotenie efektivity procesu.⁵

Kritériá akceptácie (acceptance criteria), ktoré indikujú, či bude proces účastníkmi akceptovaný ako férový,

Kritériá procesu (proces criteria) vzťahujúce sa k efektívnemu plánovaniu a implementácii procesu/aktivity.

Kritériá akceptácie:

- **Reprezentatívnosť** (representativeness): účastníci by mali predstavovať vzorku reprezentatívnu pre relevantnú zainteresovanú verejnosť/stakeholderov.
- **Nezávislosť** (independence): proces má byť vedený nezáujatým spôsobom (unbiased way)
- **Včasná zapojenie verejnosti** (early involvement): verejnosť má byť do procesu zapojená v najskoršom vhodnom čase.
- **Vplyv** (influence): výstup z procesu by mal mať reálny vplyv na tvorbu politiky.
- **Transparentnosť** (transparency): verejnosť má mať možnosť sledovať priebeh procesu a vidieť mechanizmy rozhodovania.

Kritériá procesu:

- **Dostupnosť zdrojov** (resource availability): účastníci by mali mať prístup k vhodným zdrojom, ktoré im umožnia úspešné naplnenie cieľov procesu a jeho aktivít
- **Definovanie úloh** (task definition): povaha a rozsah úloh v participatívnom procese by mali byť jasne zadefinované
- **Štruktúrované rozhodovanie** (structured decision making): participatívny proces by mal využívať vhodné mechanizmy na štruktúrovanie a prezentovanie procesu
- **Efektívnosť vynaložených prostriedkov** (cost effectiveness): prostriedky vynaložené na proces by mali byť v istom zmysle efektívne.

2. Materiál ÚSVROS *Pravidlá zapájania verejnosti do tvorby verejných politík* (ÚSVROS, 2014) na báze podkladov OECD (*Engaging Citizens in Policy-making*, PUMA Policy Brief No. 10, OECD 2001) ako základné predpoklady úspešného zapájania občanov do tvorby verejných politík uvádza nasledovných 10 bodov:

1. **Presvedčenie** predstaviteľov verejnej správy o skutočnej prospešnosti zapájania verejnosti do rozhodovania o veciach verejných.
2. Aktívne **využitie všetkých existujúcich legislatívnych nástrojov** na umožnenie práva občanov zúčastňovať sa verejného rozhodovania.

⁴ Rowe a Frewer zároveň upozorňujú, že nie všetky z týchto evalvačných kritérií musia vždy byť relevantné pre každú konkrétnu situáciu/aktivitu či proces, alebo sa nemusia vzťahovať na všetky zapojené skupiny (napr. od niektorých účastníkov procesu nie je relevantné zisťovať efektívnosť nákladov).

⁵ K niektorým z týchto kritérií (najmä kritéria včasného zapojenia verejnosti, dopadov procesu, transparentnosti, dostupnosti zdrojov a definovania úloh) odkazovalo aj kritické hodnotenie účastníkov participatívnych procesov tvorby VP, ktoré ÚSVROS získal dotazníkovým prieskumom vo februári 2016. Zhrnutie výsledkov dotazníkového prieskumu je uvedené v hodnotiacej správe *Vyhodnotenie participatívnych procesov tvorby verejných politík*. ÚSVROS, 2016.

3. Zabezpečenie **zrozumiteľnosti procesu participácie** (cieľov, rolí/aktérov, zodpovedností, zdôvodnení atď.) pre laickú verejnosť.
4. **Dostatočný čas** na participatívny proces, t.j. včasnosť a dostatočná dĺžka trvania jednotlivých etáp aj celého procesu tak, aby umožňovala uspokojujúci dialóg.
5. **Objektivita**, t.j. **poskytnutie všetkých dostupných informácií** zo strany verejnej správy (úplnosť, vecnosť/nestrannosť a dostupnosť všetkým).
6. **Vyčlenenie dostatočných zdrojov** (finančných, ľudských, technických a ďalších), nevyhnutných na zabezpečenie celého participatívneho procesu a jeho efektivity.
7. **Koordinácia participatívnych procesov** cez všetky úrovne a rezorty verejnej správy a s MNO s cieľom maximálnej efektivity a prevencie rizík (duplicity, prílišného zaťaženia verejnej správy ako aj občanov, kontraproduktívnosti a pod.).
8. **Zodpovednosť verejnej správy**: otvorenosť, transparentnosť a zdôvodňovanie postojov a rozhodnutí voči všetkým podnetom, ktoré verejná správa získava od občanov a MNO v rámci participatívneho procesu.
9. **Monitorovanie a vyhodnocovanie procesov** a výsledkov participatívnej tvorby politík verejnou správou. Cieľom hodnotenia je skvalitnenie participácie a jej prispôbenie meniacim sa podmienkam.
10. Využívanie aktívnych občanov a dynamiky občianskej spoločnosti pre **posilnenie občianskeho vzdelávania** verejnosti a skvalitnenie rozhodovania.

Predkladaný návrh tiež prihliada na materiál *Kritéria na hodnotenie participatívneho procesu tvorby verejných politík a implementácie* (ÚSVROS 2015), ktorý bol vypracovaný na báze *Pravidiel zapájania verejnosti*, na príručku: *Guide to Evaluating Participatory Processes* (Government of Catalonia, Department of Governance and Institutional Relations, 2013) a na materiál *Giving a Voice to Citizens: Building Stakeholder Engagement for Effective Decision-Making. Guidelines for Decision-Makers at EU and national levels* (EAPN, 2014).

PRÍLOHA 1.**Návrh ukazovateľov na monitoring priebehu pilotných projektov – kritériá participatívnych procesov**

(s prihliadnutím na vyššie uvedené rámcové normatívne kritériá)

	Komentár	Zdroj údajov	Poznámky
AKTIVITY PROJEKTU			
Popis aktivít	Deskripcia aktivít vykonaných dosiahnutie stanoveného výstupu/projektového míľníka – forma, obsah, počet účastníkov, ciele	interné monitorovacie denníky, checklisty	
Výsledok aktivít	očakávané a neočakávané výstupy a výsledky zvolených aktivít, ich efektívnosť vzhľadom na stanovené ciele projektu a na ciele konkrétnej aktivity, vnímanie faktorov úspechu alebo neúspechu	interné monitorovacie denníky, checklisty, účastnícke hodnotiace dotazníky, interview (podľa konkrétnej relevancie)	
PRIEBEH PARTICIPATÍVNEHO PROCESU			
Reprezentatívnosť účastníkov procesu	<p>- Kto sa procesu zúčastnil, na základe akých kritérií výberu,</p> <p>– Relevancia a reprezentatívnosť zúčastnených aktérov (napr. podiel účastníkov v porovnaní s referenčnou populáciou, podiel príslušníkov určitých sociálnych skupín v porovnaní s celkovým počtom účastníkov, v porovnaní s celkovou referenčnou populáciou, podiel reálne zúčastnených v porovnaní s pozvanými, zapojenie relevantných expertov, zapojenie zástupcov inštitúcií a organizácií so zdrojmi a rozhodovacími právomocami v súvislosti s riešením danej VP)</p> <p>- Inkluzívnosť: zahrnutie</p>	interné monitorovacie denníky, checklisty, účastnícke hodnotiace dotazníky (podľa konkrétnej relevancie), zúčastnené pozorovanie (podľa potreby)	

	<p>predstavitel'ov vsetkych sociálnych skupín, ktorých sa daná politika týka, zapojenie marginalizovaných skupín</p> <ul style="list-style-type: none"> - Diverzita: prítomnosť rôznych záujmov vo vzťahu k téme - Vnímanie reprezentatívnosti (inkluzívnosti a diverzity) účastníkmi 		
Objektivita	<ul style="list-style-type: none"> - Informovanie: včasnosť, kvalita rozsah/úplnosť, adresnosť informácií, ich kontinuita, ich dostupnosť. vecnosť a nezaujatosť/nestrannosť - Nestrannosť vedenia procesu a jeho facilitácie (no hidden agenda), nepresadzovanie parciálnych záujmov 	<p>interné monitorovacie denníky, checklisty, účastnícke hodnotiace dotazníky (podľa konkrétnej relevancie), interview (podľa relevancie)</p>	
Zrozumiteľnosť	<ul style="list-style-type: none"> - Zrozumiteľnosť cieľov procesu - Zrozumiteľnosť rozdelenia rolí a zodpovedností - Zrozumiteľnosť rozsahu priebehu aktivity a mechanizmov na dosiahnutie cieľa - Zrozumiteľnosť očakávaní (napr. aký je očakávaný výstup) 	<p>interné monitorovacie denníky, checklisty, účastnícke hodnotiace dotazníky (podľa konkrétnej relevancie), interview (podľa relevancie)</p>	
Transparentnosť	<ul style="list-style-type: none"> - transparentnosť procesu a jeho mechanizmov rozhodovania (nie za „zavretými dverami“) - vedomosť účastníkov o spôsobe výberu zúčastnených 	<p>interné monitorovacie denníky, checklisty, účastnícke hodnotiace dotazníky (podľa konkrétnej relevancie)</p>	

	<ul style="list-style-type: none"> - vedomosť o tom, ako sa naloží so vstupmi účastníkov a výsledkami procesu - poskytovanie spätnej väzby o priebehu procesu v každom štádiu procesu - informovanosť širšej verejnosti o procese 	<p>relevancie), interview (podľa relevancie) , rešerš relevantných dokumentov</p>	
Včasné zapojenie	<ul style="list-style-type: none"> - správne časovanie participatívnej aktivity/dialógu vzhľadom na možnosť ovplyvniť tvorbu VP (vrátane diskusie o potrebe danej VP – „agenda setting“) a vzhľadom na logický rámec a ciele projektu 	<p>interné monitorovacie denníky, checklisty, účastnícke hodnotiace dotazníky (podľa konkrétnej relevancie), interview (podľa relevancie)</p>	
Vplyv na tvorbu VP	<ul style="list-style-type: none"> - miera vplyvu účastníkov na konečný výsledok - stupeň záväznosti výsledku procesu - spôsob, aký bolo naložené s výsledkami dialógu - percepcia reálneho dopadu procesu na tvorbu VP 	<p>interné monitorovacie denníky, checklisty, účastnícke hodnotiace dotazníky (podľa konkrétnej relevancie), interview (podľa relevancie) , rešerš relevantných dokumentov</p>	
Dostupnosť zdrojov	<ol style="list-style-type: none"> 1. čas: dostatok času na prípravu procesu a jeho priebeh, dostatok času na rozhodovanie účastníkov - vzťahuje sa na jednotlivé aktivity/etapy aj na celok 3. ľudské: vyčlenenie dostatočných ľudských zdrojov, dostupnosť relevantnej expertízy, facilitácie a pod. 3. materiálne zdroje vrátane prístupu k technológiám 4. Informácie (viď. tiež kritérium Objektivita) 	<p>interné monitorovacie denníky, checklisty, účastnícke hodnotiace dotazníky (podľa konkrétnej relevancie)</p>	
Štruktúrovaný dialóg	<ul style="list-style-type: none"> - otvorenosť procesu – napr. možnosť navrhovať 	<p>monitorovacie denníky, checklisty,</p>	

	<p>ciele dialógu, pravidiá a pod.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Použité metódy a vedenie procesu (napr. diskusia pokryla všetky relevantné otázky, účastníci mali rovnaký priestor na vyjadrenie a pod., zvolené participatívne metódy k rovnocennému postaveniu všetkých zúčastnených, spôsob rozhodovanie v priebehu dialógu) - použitie vstupov účastníkov dialógu a spätná väzba (napr. výstupná správa z dialógu obsahujúca pripomienky, odporúčania, komentáre , možnosť pripomienkovať výstupnú správu z dialógu a pod.) - konflikty, ich príčiny a a mechanizmus/spôsob ich riešenia 	<p>účastnícke hodnotiace dotazníky (podľa konkrétnej relevancie), interview, etnografické pozorovanie</p>	
Efektivita	<ul style="list-style-type: none"> - vhodnosť použitých metód vedenia dialógu vzhľadom na kvalitu a relevanciu výstupov - vhodnosť použitých metód vzhľadom na predmet. citlivosť, komplexnosť - účinnosť spôsobu koordinácie procesu (vrátane napr. vhodného výberu miesta stretnutí, prostredia, ktoré podporuje kooperáciu⁶ a pod.) 	<p>monitorovacie denníky, checklisty, účastnícke hodnotiace dotazníky (podľa konkrétnej relevancie), interview, etnografické pozorovanie</p>	

⁶ Publikácia UNIFEM uvádza ako praktické príklady bariér obmedzujúcich participáciu žien faktory ako: nevyhovujúce miesto a/alebo čas konania stretnutia, alebo to, že ženám sa môže ľahšie hovoriť a vyjadrovať názor v čisto ženskej skupine, či v prítomnosti facilitátorky. (vid' *A User's Guide To Measuring Gender-Sensitive Basic Service Delivery*)

Podobné bariéry môžu mať členovia rôznych marginalizovaných skupín (chudobní, bezdomovci, Rómovia a pod.). Je preto dôležité nastaviť indikátory dostatočne citlivo, aby zachytili špecifické potreby rozličných skupín v procese participácie.

	<ul style="list-style-type: none">- účinnosť zvolených komunikačných kanálov- percepcia naplnenia cieľov a očakávaní		
--	---	--	--

Použitá literatúra a pramene:

Analýza a/alebo evaluácia štyroch Dialógov o verejných politikách. Záverečná správa z výskumu.
Ústav výskumu sociálnej komunikácie SAV, 2013

http://www.minv.sk/swift_data/source/rozvoj_obcianskej_spolocnosti/aktuality/participacia/2014/01/Evaluacia-dialogov-o-verejnych-politikach-a-manual_spolu-s-errata_09-2014.pdf

A User's Guide To Measuring Gender-Sensitive Basic Service Delivery.

UNIFEM, 2009 <http://www.undp.org/content/undp/en/home/librarypage/womens-empowerment/a-users-guide-to-measuring-gender-sensitive-basic-service-delivery.html>

Giving a Voice to Citizens: Building Stakeholder Engagement for Effective Decision-Making. Guidelines for Decision-Makers at EU and national levels (European Anti-Poverty Network, 2014)

Guide to Evaluating Participatory Processes (Government of Catalonia, Department of Governance and Institutional Relations, 2013)

http://www.gencat.cat/governacio/pub/sum/gdem/guiesbreus_3_ang.pdf

Kritéria na hodnotenie participatívneho procesu tvorby verejných politik a implementácie (ÚSVROS2015)

http://www.minv.sk/swift_data/source/rozvoj_obcianskej_spolocnosti/C.25_navrh%20kriterii.pdf

Kusek, Jody Zall, and Ray C. Rist, *Ten steps to a results-based monitoring and evaluation system : a handbook for development practitioners.* The International Bank for Reconstruction and Development /The World Bank, 2004

Miková, Karolína a Gabriel Bianchi, *Pozvaná participácia: komparácia troch celoeurópskych deliberačných fór.* In: Plichotová, Jana (ed.), *Občianstvo, participácia a deliberácia na Slovensku: teória a realita.* VEDA Vydavateľstvo SAV, 2010

OECD-DAC <http://www.oecd.org/dac/evaluation/>

Pravidlá zapájania verejnosti do tvorby verejných politik (ÚSVROS, 2014)

http://www.minv.sk/swift_data/source/rozvoj_obcianskej_spolocnosti/aktuality/participacia/2014/05/Pravidla-zapajania-verejnosti_verejne-politiky.pdf

Rowe, Gene and Lynn J. Frewer, *Public Participation Methods: A Framework for Evaluation*, Science, Technology, & Human Values, Vol. 25 No. 1, Winter 2000, s. 3-29

Rowe, Gene, Tom Horlick-Jones, John Walls, Wouter Poortinga, Nick F. Pidgeon. *Analysis of a normative framework for evaluating public engagement exercises: reliability, validity and limitations.* Public Understanding of Science, SAGE Publications, 2008, 17 (4), s.419-441.

Vyhodnotenie participatívnych procesov tvorby verejných politik. ÚSVROS, 2016

Wollebæk, Dag and Per Selle, *Participation and Social Capital Formation: Norway in a Comparative Perspective.* Scandinavian Political Studies, Vol. 26 – No. 1, 2003

PRÍLOHA 2.

Výstupy zo stretnutia projektového tímu Ekonomické aspekty participácie 3.11.2016. na ÚSVROS (10:00-12:30)

Prítomní :Iveta Ferčíková, Veronika Ferčíková, Roman Havlíček, Bruno Konečný

Doplnené o podklady z publikácií The True Costs of Public Participation: Involve [Full Research Report (<http://www.involve.org.uk/blog/2005/11/16/the-true-costs-of-public-participation/>)] a The Guide to Social Return Of Investments (SROI) <http://www.socialvalueuk.org/resources/sroi-guide/>

Náklady (COSTS)

	Komentár	Zdroj údajov	poznámky
PRACOVNÝ ČAS ZAMESTNANCOV			
Pracovný čas venovaný príprave podkladov a vyhodnocovaniu podujatí	Odborné činnosti; cieľ je získať dáta o časovej náročnosti prípravy podkladov v danom pilot action. Zároveň môže byť jedným z ukazovateľov pre porovnávanie času investovanému do zrozumiteľnosti podkladov, obsahovej hutnosti... v komparácii s časom stráveným účastníkmi procesu na oboznámenie sa s podkladmi, a ich porozumeniu.	Pracovné výkazy, denníky, dotazníky	
Pracovný čas venovaný organizačnej príprave podujatí	Organizačné činnosti – event management, termíny, vyhľadávanie a booking priestorov, pozvánky, prezenčky, hostia,	Pracovné výkazy, denníky, dotazníky	
Pracovný čas venovaný účasti na podujatiach		Zápis z podujatia (trvajúceho od do) + prezenčná listina	
čas odpracovaný nad rámec pracovného času	Identifikácia neplateného času ako zdroj „ziskov“ ale aj „strát“ čas,	Dotazníky, denníky,	
Cestovné/ubytovacie/stravné/diéty			

PRACOVNÝ ČAS ZÁSTUPCOV OBČIANSKEJ SPOLOČNOSTI

účasť na podujatiach v rámci obvyklého pracovného času	Identifikácia tzv. ušlého zárobku alebo ušlej mzdy.		
čas venovaný účasti na podujatiach	Identifikácia času na úkor voľného času (hoc v záujme veci).	Zápis z podujatia (trvajúceho od do) + prezenčná listina	
čas strávených na príprave k podujatiam (oboznamovanie sa s podkladmi, pripomienkovanie)	Identifikácia času na úkor voľného času (hoc v záujme veci).	Dotazníky, denníky,	
Cestovné/ubytovacie/s travné/diéty			
Zabezpečenie priestorov pre participatívne aktivity			
prenájom, alikvotne náklady na energie, občerstvenie, prenájom techniky,		Control sheet k podujatiam	
Komunikácia&propagácia			
inzercia/reklama, letáky, plagáty (všetko okrem času, a použitého materiálu, ktorý sa započíta do tovarov)			
Náklady na služby			
procesná podpora podujatí (moderátor, facilitátor,...), lektori, školenia, externé expertné správy, štúdie.			
Náklady na tovary			
spotrebný kancelársky a prezentačný materiál.			
Náklady na implementáciu politiky prijatej participatívnym procesom			
podrobná vstupná rozpočtová štruktúra príjmov a výdavkov na realizáciu politiky vrátane komentárov k výdavkom (mzdy, tovary a služby,			

príjmy súvisiace so službou)			
podrobná výstupná (po participácii rozpočtová štruktúra príjmov a výdavkov na realizáciu politiky vrátane komentárov k výdavkom (mzdy, tovary a služby, príjmy súvisiace so službou)			

Prínosy - (benefits)			
Nákladová efektivita (celkové náklady implementácie/jednotka a výstupu vzhľadom k cieľu)	Analýza rozpočtov pred a po participácii. (prínos v podobe úspory, resp. zvýšenia účinnosti sa nemusí dostaviť, ak takáto požiadavka/očakávanie nie je formulované ani jednou zo strán.)	Podrobné rozpočty,	
účinnosť politiky (vzhľadom na cieľ)	Jej súčasťou je zvýšenie adresnosti zamerania politiky aj aplikácia účinných nástrojov vzhľadom k zameraniu verejnej politiky.	Dotazníky, reporty od implementátorov	
prínos dobrovoľnej práce	Kvantifikácia dobrovoľníckych hodín +posúdenie ich prínosu	Zdroje sú zahrnuté v costs. Zhodnotenie ich prínosu dotazník, focus group.	
zníženie pracovného zaťaženia (zníženie počtu sťažností, odstraňovania chýb, dodatkovanie zmlúv, novelizácie noriem)	Porovnanie povinných evidencií (sťažnosti, infožiadosti). Porovnanie počtu nevynútených admin. aktov (dodatkovanie zmlúv, novelizácie)	Úvodne banchmarkovanie, s následnými rozhovormi a dotazníkmi.	
Dopady participácie – kultúrny a sociálny kapitál, (zvyšovanie politickej gramotnosti a budovanie občianskej kultúry) – indikátory zmeny			
učenie sa, zvyšovanie občianskych/demokratických zručností a	prenos poznatkov a skúseností, zlepšenie informovanosti	Úvodne banchmarkovanie, s následnými rozhovormi	benchmarovaním? benchmarkovanie čoho?

kompetencií	verejnosti a zrozumiteľnosti verejných politík	a dotazníkmi.	
predchádzanie konfliktom	mediiinštitucionálne, medzikomunitné, susedské spory.	Úvodne banchmarkovanie, s následnými rozhovormi a dotazníkmi.	
Dôvera	Zvýšenie ochoty participovať na ďalších aktivitách, zvýšenie záujmu o prehĺbovanie spolupráce.	Úvodne banchmarkovanie, s následnými rozhovormi a dotazníkmi.	- všeobecná dôvera - interpersonálna dôvera - dôvera v inštitúcie
Vlastníctvo	Zvýšenie ochoty participácie na realizácii, hodnotení, podpore aktivít.	Úvodne banchmarkovanie, s následnými rozhovormi a dotazníkmi.	
Budovanie kapacity	Zvýšenie vnímania vlastných spoločných kapacít pri presadzovaní ďalších cieľov/náročnejších cieľov.	Úvodne banchmarkovanie, s následnými rozhovormi a dotazníkmi.	posilnenie marginalizovaných skupín
Sieťovanie	Kontakty naprieč sektorom („z druhej strany), dovnútra sektora (ďalšie organizácie), budovanie koalícií, platforiem.	Úvodne banchmarkovanie, s následnými rozhovormi a dotazníkmi.	
Zmena postojov správania, vnímania hodnôt, u jednotlivcov a organizácií.	V súvislosti s cieľom pilotu. Napr. prispôsobenie organizačnej štruktúre, úradných hodín, komunikácie, zrozumiteľnosti výstupov, zvýšený rešpekt a partnerská komunikácia,	Úvodne banchmarkovanie, s následnými rozhovormi a dotazníkmi.	inštucionalizácia participatívnych procesov